

Ystad-Österlenregionens
miljöförbund

PROJEKT

Kontrollköp av Tobaksfria nikotinprodukter

Rapport 2023



Susanne Alhamouri

Syfte och mål

Att bedöma och främja efterlevnaden av verksamhetens egenkontrollprogram när det gäller åldergränskontroll av tobaksfria nikotinprodukter för att minska risken för olaglig försäljning av dessa produkter till ungdomar.

Bakgrund:

Miljöförbundet genomförde kontrollköp av tobaks- och åldergränsvaror under 2018 och 2022. Under det senaste projektet utförde Miljöförbundet kontrollköp på 31 försäljningsställen i fyra kommuner. Av de 31 genomförda kontrollköpen visade det sig att kontrollköparen kunde köpa cigaretter, snus, folköl, e-cigaretter eller läkemedel på 12 platser. Resultaten antyder att även personer under 18 år potentiellt skulle ha kunnat köpa sådana varor vid dessa försäljningsställen.

Ett nytt kontrollområde: Den 1 augusti 2022 trädde lagen (2022:1257) om tobaksfria produkter i kraft. Enligt lagen (2022:1257) om tobaksfria produkter måste handlare som vill sälja tobaksfria nikotinprodukter anmäla försäljningen till den kommun där försäljningsstället är beläget innan försäljningen till konsument påbörjas. Lagen innehåller även regler för hur försäljningen ska gå till, bland annat gällande åldergräns och marknadsföring.

Något kontrollköp av tobaksfria nikotinprodukter hade vi inte gjort innan.

Genomförande

Kontrollköparen besökte alla planerade försäljningsställen och fick riktlinjer och tydliga instruktioner inför uppdraget. Instruktionerna inkluderade hur kontrollköpsprocessen skulle genomföras och vilken specifik information som skulle dokumenteras och rapporteras till miljöförbundet.

Kontrollköparen blev ombedd att lämna sin legitimation i bilen för att testa om försäljningsställena kunde upprätthålla åldergränserna för köp av tobaksfria nikotinprodukter. Detta testade även om företagen följer sina egna kontrollprogram och krav om att be om legitimation om de misstänker att kunden är under 18 år.

Alla resultat och observationer från kontrollköpen skulle sammanställas av miljöförbundet för ytterligare åtgärder och dialog med försäljningsställena.

De utförda kontrollerna:

Kommunen	Butiker	Varan	
Sjöbo	ICA Nära Lövestad (Sjöbo)	vita snus	☹️
Sjöbo	ICA Nära Vollsjö,	vita snus	😊
Sjöbo	Coop X-tra	vita snus	☹️
Sjöbo	Björnes Kiosk & Video	vita snus	😊
Sjöbo	Bil Bengtsson, Planteringsgatan 52, 275 39, SJÖBO	vita snus	☹️
Sjöbo	Coop	vita snus	☹️
Sjöbo	ICA Supermarket -Sjöbo	vita snus	😊
Sjöbo	Tempo	vita snus	😊

Ystad	Ok/q8	vita snus	☹️
Ystad	Norreportkiosken AB	Snus	☹️
Ystad	Ystad Spel & Tobak AB	vita snus	☹️
Ystad	COOP Dragonen	vita snus	☹️
Ystad	Noor livs	vita snus	☹️
Ystad	Hemmakväll AB	vita snus	☹️
Ystad	Ritag livs	vita snus	☹️
Ystad	Willys	vita snus	😊
Ystad	Ica supermarket Ystad	vita snus	😊
Ystad	Lidl	vita snus	😊
Ystad	COOP Ystad	vita snus	☹️
Ystad	Ö & B Överskottsbolaget	vita snus	😊
Ystad	Circle K Ystad Malmö rondellen	vita snus	☹️
Ystad	ICA Kvantum	vita snus	😊

Tomelilla	ICA Kvantum	vita snus	😊
Tomelilla	Bo Ohlsson AB	vita snus	☹️
Tomelilla	OK Q8 Brösarp	vita snus	☹️

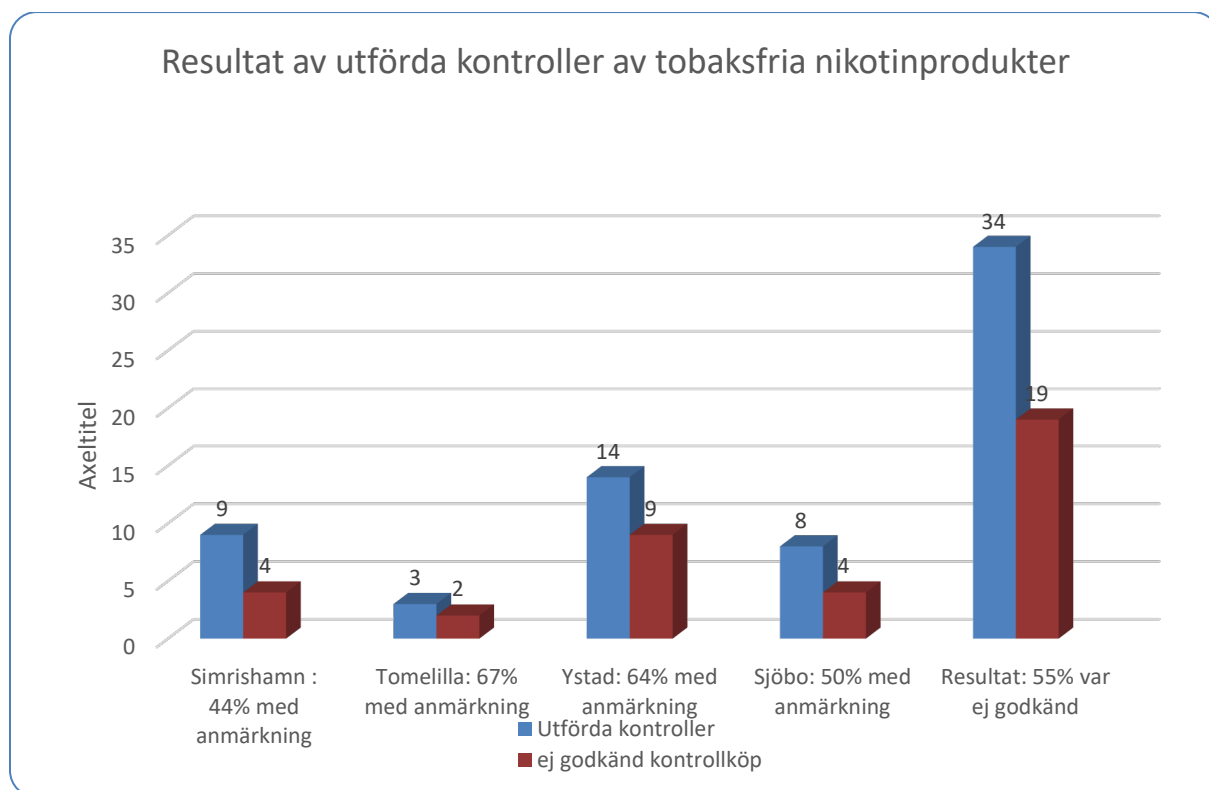
Simrishamn	Edvardssons Kiosk	vita snus	☹️
Simrishamn	AB Häggs Livs (ICA)	vita snus	😊
Simrishamn	Järrestads Härads Lantmannaförening	vita snus	☹️
Simrishamn	ICA Klockareboden i Borrby AB	vita snus	😊
Simrishamn	Matöppet	vita snus	☹️
Simrishamn	ICA Supermarket Simrishamn	vita snus	😊
Simrishamn	Coop 216 543 Stora Rådmansgatan	vita snus	☹️
Simrishamn	COOP Simrishamn	vita snus	😊
Simrishamn	ICA Supermarket Kivik		😊

Ystad-Österlenregionens miljöförbund

Gladanleden 2, 273 36 TOMELILLA, telefon: 0417-57 35 00, e-post: exp@ystadosterlenmiljo.se
hemsida: www.ystadosterlenmiljo.se

Resultat:

Miljöförbundet har utfört kontrollköp på 34 försäljningsställen fördelat över fyra kommuner: 9 i Simrishamns kommun, 14 i Ystads kommun, 3 i Tomelilla kommun och 8 i Sjöbo kommun. Av de 34 genomförda kontrollköpen lyckades kontrollköparen köpa tobaksfria nikotinprodukter på 19 av dessa platser. Det indikerar att även personer under 18 år hade möjlighet att köpa sådana varor på de aktuella försäljningsställena.



Dialog

Inspektörer från Miljöförbundet återkopplade med varje försäljare efter utförd kontrollköp. Kontrollköparen deltog inte i dialogen. Miljöinspektör informerade närvarande verksamhetsansvarig om genomförande av kontrollköpet och resultatet samt hade genomgång av verksamhetens rutiner för försäljning av åldergränsvaror till minderåriga för dem som inte klarade kontrollköp. Vid de kontrollköp där försäljaren frågat efter legitimation och nekade kontrollköparen att köpa, framfördes beröm till personalen.

Vid uppföljande inspektioner utfördes varierande dialog beroende på resultatet av kontrollköpet. På verksamheter där kontrollköparen fått köpa tobak eller folköl utan att försäljaren förvissat sig om hans ålder diskuterades nedanstående:

- varför det finns en åldersgräns
- svårigheter med att bedöma om en kund fyllt 18 år
- försäljningsställets rutiner för ålderskontroll
- hur kan verksamheten åtgärda bristerna

I samband med dialogen skriver miljöförbundet en underrättelse om genomfört kontrollköp på varje verksamhet.